

Aan Minister van BZK
Van DGVB - Directie Bouwen en Energie

nota

Nota aanbieding aan TK: onderzoek voortgang
klimaatadaptatie gebouwde omgeving bij gemeenten

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2024-0000109147

Datum
20 februari 2024

Opgesteld door

[Redacted]

Samengewerkt met

Bijlage(n)

2

Aanleiding

In de Nationale aanpak klimaatadaptatie gebouwde omgeving 2022-2024 heeft u toegezegd om met een onderzoek te komen om beter zicht te krijgen op de stand van zaken van de aanpak van gemeenten specifiek op het gebied van klimaatadaptatie in de gebouwde omgeving, als aanvulling op de jaarlijkse monitoring van het Deltaprogramma. Dit onderzoeksrapport komt tegemoet aan deze actie 'monitoring voortgang lokale aanpak' uit de Nationale aanpak. Deze opdracht is samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) vormgegeven. Het onderzoek is uitgevoerd door TwynstraGudde en de resultaten zijn van november 2023.

De inhoudelijke reactie op het onderzoeksrapport volgt in de voortgangsbrief Nationale aanpak klimaatadaptatie gebouwde omgeving, welke voor het zomerreces naar de Kamer gestuurd zal worden. Vooruitlopend daarop kunnen (de koepels van) de medeoverheden al in gesprek over de conclusies en aanbevelingen na openbaarmaking van dit rapport.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd bijgaande aanbiedingsbrief en onderzoeksrapport te verzenden aan de Tweede Kamer.

Kern

- Doel van dit onderzoek is om specifiek voor de gebouwde omgeving een representatief beeld te krijgen van de stand van zaken bij gemeenten in beleid en uitvoering, de kansen en belemmeringen die gemeenten zien en de verschillen in aanpak en voortgang tussen gemeenten (een nulmeting).
- De uitkomsten van dit onderzoek zijn een belangrijke bouwsteen voor het monitoren van de klimaatadaptatiedoelen voor de gebouwde omgeving en de verdere uitwerking van de nationale aanpak. Met deze informatie kan er ook gerichtere ondersteuning plaatsvinden.

Toelichting

Dit onderzoek geeft inzicht in de huidige stand van zaken omtrent de uitvoering van klimaatadaptatie in de gebouwde omgeving op lokaal niveau. Ook bevat het adviezen om de doelen op nationaal niveau meer SMART te maken en gemeenten

(en andere relevante partijen) gericht te kunnen ondersteunen met handelingsperspectieven.

Tot op heden is er met name aandacht geweest voor de aanpak en successen van koplopers, daarom staan in dit onderzoek gemeenten die nog minder ver zijn centraal.

Dit onderzoek is uitgevoerd op basis van een documentanalyse, enquête onder gemeenten en interviews van gemeenten en andere stakeholders. In dit onderzoek is gekeken naar de voortgang voor de beleidscyclus, de interne organisatie van gemeenten en de externe samenwerking.

Onze referentie
2024-0000109147

Datum
20 februari 2024

Het onderzoek heeft de volgende twintig conclusies opgeleverd:

Algemeen:

1. Gemeenten beoordelen de voortgang op het werken aan (de zelf gestelde opgave voor) klimaatadaptatie positief, daarbij meegewogen de verschillende uitdagingen die ervaren worden.

Beleidscyclus:

2. De beleidscyclus is nog niet volledig doorlopen vanwege de recente start en de inhoudelijke en organisatorische complexiteit van de opgave.
3. Er is grote tevredenheid over de uitvoering en resultaten van de stresstesten. De noodzaak ontbreekt om in een nieuwe cyclus opnieuw een volledige stresstest uit te voeren. Vooral aanvullende aandacht voor hitte en droogte is gewenst.
4. De risicodialoog is door veel gemeenten nog niet optimaal benut als instrument voor het bepalen van de opgave, rol en inzet. Klimaatadaptatie blijft daarmee een opgave van een kleine groep mensen in de ambtelijke organisatie.
5. Veel gemeenten benaderen klimaatadaptatie nog niet als een lange termijnopgave. Strategisch beleid ontbreekt veelal en dit heeft gevolgen voor het structureel borgen van klimaatadaptatie. Dit is mede het gevolg van het ontbreken van deze stap in de DPRA-ambities.
6. In de programmering ontbreekt een 'strategische kop', waardoor programmeren in samenhang met andere opgaven lastig is. Klimaatadaptatie komt daardoor vaak pas op projectniveau in aanraking met andere opgaven.
7. Gemeenten hebben behoefte aan duidelijke doelen en hardere minimumeisen vanuit het Rijk voor de aanpak van klimaatrisico's. Hoewel gemeenten verschillend denken over de precieze invulling hiervan, is duidelijkheid over wat klimaatadaptief minimaal betekent (voor nieuwbouw en bestaande bouw) een breed gedragen wens. Het missen hiervan werkt beperkend voor het opstellen van strategisch beleid voor klimaatadaptatie door gemeenten.
8. Gemeenten zetten nog beperkt in op lokale regelgeving en twijfelen over de nut en noodzaak. Dit volgt uit het feit dat het zijn van 'klimaatbestendig' en de rol van de gemeente hierin vaak onvoldoende scherp zijn gedefinieerd.
9. Ondanks dat er in eerdere stappen knelpunten worden ervaren, zetten gemeenten wel in op de uitvoering. Dit is waardevol, want ieder project draagt bij aan een meer klimaatbestendige leefomgeving en concrete resultaten leiden tot inspiratie en belangrijke lessen die de uitvoering verder kunnen brengen.
10. Klimaatadaptatie krijgt aandacht in gemeentelijke projecten in het ruimtelijk domein, maar toetsing op klimaatadaptatie vindt vaak plaats op een meer abstracte en vrijblijvende wijze.
11. Veel gemeenten zijn nog niet gericht op het monitoren van de inzet op klimaatadaptatie. Dit lijkt op dit moment voor veel gemeenten nog te vroeg te komen.

12. De voortgang op het thema hitte is beperkt. Er is geen duidelijke probleemeigenaar en er wordt geworsteld met de hardheid van de opgave, doelen en maatregelen.
13. De focus van gemeenten ligt vooral op datgene waar ze het meeste invloed hebben; de openbare ruimte.

Onze referentie
2024-0000109147

Datum
20 februari 2024

Interne organisatie:

14. Te weinig capaciteit is één van de grootste knelpunten in het werken aan klimaatadaptatie. Beperkte formatieruimte of financiële middelen voor inhuur zijn met name de oorzaak en dit kan niet makkelijk opgelost worden. Er dient gezocht te worden naar andere oplossingen.
15. De betrokkenheid van benodigde afdelingen en domeinen bij klimaatadaptatie is een uitdaging. Integraal werken en structurele afstemming rondom klimaatadaptatie ontbreekt in veel gevallen.
16. Klimaatadaptatie heeft in veel gemeenten geen langjarig en overkoepelend budget (voor investeringen en beheer). Financiering vindt plaats op het niveau van projecten, maatregelen en activiteiten. Uitvoering is daarmee ad hoc en projectmatig en daarnaast niet gericht op langjarig beheer.

Externe samenwerking:

17. De samenwerking op gemeentelijk niveau begint vorm te krijgen, maar partners zijn nog zoekende naar ambities, doelen en rollen. Gemeenten worden gezien als partij die duidelijkheid kan scheppen over ambitieniveau en rolverdeling.
18. Gemeenten hebben een focus op de openbare ruimte. De inzet op samenwerking met grond- en vastgoedeigenaren is beperkt. Als er wordt samengewerkt dan vindt dit veelal plaats op gelijkwaardige basis en in een vrijblijvende sfeer.
19. Nagenoeg alle gemeenten zetten in op het betrekken van inwoners. De insteek is vooral informerend en faciliterend. Een onderbouwde benadering vanuit de stresstest en de risicodialoog ontbreekt in veel gevallen, waardoor de impact beperkt is.

Communicatie en informatievoorziening:

20. De hoeveelheid reeds beschikbare informatie over de uitvoering van klimaatadaptatie in de gebouwde omgeving is groot. Gemeenten lijken deze informatie echter onvoldoende te kunnen vinden en/of hier onvoldoende gebruik van te maken.

Bij deze conclusies heeft het onderzoeksbureau ook aanbevelingen meegegeven die handelingsperspectief bieden voor het Rijk, gemeenten en de koepels van de medeoverheden.

Vervolg

In de voortgangsbrief over de Nationale aanpak klimaatadaptatie gebouwde omgeving wordt de inhoudelijke beleidsreactie gegeven. In deze brief wordt inzichtelijk gemaakt hoe de aanbevelingen worden opgepakt samen met andere stakeholders. De interdepartementale en interbestuurlijke afstemming ten behoeve van de beleidsreactie vindt op dit moment plaats. Deze voortgangsbrief zal voor het zomerreces aan de Kamer worden geboden.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

n.v.t.

Onze referentie

2024-0000109147

Datum

20 februari 2024

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Kamerbrief Aanbieding onderzoek voortgang klimaatadaptatie in de gebouwde omgeving bij gemeenten	
2	Rapport voortgang klimaatadaptatie gebouwde omgeving	